

P'eng Shu-tse [Peng Shuzi]

En utvärdering av Maos politiska liv

1977

Följande baseras på en intervju som Rose Connolly gjorde med Peng den 14 mars 1977. Texten överlämnades till Peng Shuzi, som utökade sina svar innan den publicerades i *Intercontinental Press* i oktober 1977.

OBS: Nedan används den äldre transkriptionsmetoden Wade Giles i st f det nyare pinyin-systemet.

Fråga: Sedan Maos död den 9 september förra året har politiker över hela världen hyllat Mao som en stor ledare och fredsmäklare. Vad är din åsikt om Maos bedrifter?

Svar: För att analysera vad Mao har åstadkommit är det nödvändigt att beskriva hans idéer och handlingar under hela hans liv. Vi måste "kalla saker vid deras rätta namn", som Trotskij en gång sa.

Mao anslöt sig till den kommunistiska rörelsen hösten 1920 och deltog i det kinesiska kommunistpartiets grundningskongress i juli 1921. Han skickades till Hunan för att bli sekreterare i den lokala avdelningen där. Under sina två år i Hunan var Mao en aktiv lokal ledare och gjorde vissa insatser inom student- och arbetarrörelsen. Han var dock ansvarig för att tvinga två ledande kamrater, Ho Ming-fan och Li Ta, att lämna partiet, vilket visar på hans godtyckliga och byråkratiska tendenser.

F: Vilken roll spelade Mao under revolutionen 1927?

S: När Stalin i början av 1923, genom Komintern, beordrade Kinas kommunistiska parti [KKP] att ansluta sig till Kuomintang, stödde Mao inte bara denna opportunistiska politik utan försökte också rättfärdiga den teoretiskt. I en artikel med titeln "Statskuppen i Peking och köpmännen" skrev Mao: "Det nuvarande politiska problemet i Kina är inget annat än problemet med den nationella revolutionen. ... Revolutionen är hela folkets uppgift. ... Ändå är det köpmännen [bourgeoisin] som känner dessa lidanden mest akut och mest brådskande."¹

Mao skrev också:

Köpmännen i Shanghai har rest sig och börjat agera. Vi hoppas att köpmännen utanför Shanghai också kommer att resa sig och agera tillsammans. ... Ju bredare organiseringen av köpmännen är, desto större blir deras inflytande, desto större blir deras förmåga att leda folket i hela landet och desto snabbare blir revolutionens framgång!²

Mao omsatte sedan denna mensjevnikiska linje i praktiken och ägnade under många år alla sina krafter åt att arbeta för Kinas borgerliga parti, Kuomintang.

Mao valdes in i KKP:s centralkommitté vid dess tredje kongress i juni 1923 och fick posten som organisationssekreterare, men han försummade detta arbete till förmån för arbetet i KMT:s huvudkontor i Shanghai. Hösten 1924 övergav Mao sin post i KKP och flyttade till Hunan, där han försökte starta en bondeuppror, vilket slutade med ett misslyckande. Sedan flyttade han till Kanton och blev sekreterare för KMT:s propagandavdelning under Wang Ching-wei och redaktör för tidskriften *Cheng-chi chou-pao* [pinjin: *Zhengzhi zhoubao*;

¹ Mao Tse-tung, "Statskuppen i Peking och köpmännen", *Hsiang-tao*, [pinjin: *Xiangdao*, Guide] nr 31-32, 11 juli 1923. Ett utdrag på engelska, inklusive de citat som anges här, finns i Stuart R. Schram, *The Political Thought of Mao Tse-tung* (New York: Praeger, 1963), s. 140.

² *Hsiang-tao*, 11 juli 1923, och Schram, *Political Thought of Mao*, s. 141.

Politisk veckotidning]. I denna publikation propagerade Mao aktivt för Sun Yat-sens ”tre folkprinciper”.

I mars 1926, under tryck från KKP-kadrer, skrev Mao ”Analys av klasserna i det kinesiska samhället”, där han till synes ändrade sin högerposition. Han erkände att ”den ledande kraften i vår revolution är industriproletariatet”, men delade in bourgeoisin i en ”höger”- och en ”vänster”-flygel och konstaterade att ”dess vänsterflygel kan bli vår vän ...”³ Därför, resonerade han, borde politiken med samarbete mellan KMT och KKP upprätthållas på obestämd tid.

Strax efter publiceringen av Maos artikel i *Kinesiska bönder* i början av mars 1926 genomförde bourgeoisins ”vänster”, under ledning av Chiang Kai-shek, en statskupp den 20 mars och förvisade alla kommunister, inklusive Mao, från KMT:s högkvarter. Mao begav sig då till Shanghai och fick i uppdrag av KKP:s centralkommitté att leda bondeupproret.

Han begav sig till Hunan för att samla fakta, som han publicerade i sin ”Rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan”. Denna rapport har av maoisterna kallats ett ”klassiskt dokument” om KKP-ledda bondeuppror.⁴ Vissa utländska forskare, såsom Benjamin Schwartz, hyllar denna rapport som startpunkten för Maos uppgång.⁵

Rapporten innehåller inga förslag på hur frågor som ledarskapet för bondeupproret och konfiskering och omfördelning av jord ska lösas, utan endast beskrivningar av böndernas handlingar och försvarar deras övergrepp mot deras kritiker. Maos enda förslag var att ”alla de felaktiga åtgärder som revolutionära myndigheter vidtagit beträffande bonderörelsen snabbt måste upphävas”, där de ”revolutionära myndigheterna” vid den tiden var Chiang Kai-shek, Wang Ching-wei och T'ang Sheng-chih.

Efter att ha lämnat Hunan begav sig Mao till Wuhan, där han deltog i en jordbruksreformkommitté ledd av KMT. Han blev också funktionär i den provisoriska nationella bondeföreningen, men lade aldrig fram några formella förslag om jordbruksreformer till den organisationen eller till KKP:s ledning. Tvärtom genomförde Mao Stalins opportunistiska linje, medan situationen i Wuhan blev allt värre.

I Sovjetunionen föreslog Trotskij att samarbetet mellan KMT och KKP omedelbart skulle upphöra och att KKP skulle leda en oberoende rörelse av arbetare, bönder och soldater för att bilda sovjeter och ta makten. Stalin motsatte sig det, och som ett resultat av detta uteslöt den så kallade revolutionära myndigheten i Wuhan, ledd av Wang Ching-wei, alla kommunister från KMT och armén och upplöste alla massorganisationer, inklusive den provisoriska nationella bondeföreningen. Således led den andra kinesiska revolutionen ett tragiskt nederlag den 15 juli 1927.

F. Eftersom Mao under större delen av denna tid var djupt involverad i KMT, när blev han då framträdande som kommunist?

S: Efter nederlaget för 1927 års revolution ändrade Stalin sin politik från extrem opportunist till extrem vänsteräventyrspolitik och beordrade KKP att inleda en väpnad kamp om makten. För att genomföra den nya planen sammankallade KKP:s ledning under Ch'ü Ch'iu-pai ett

³ [Analys av klasserna i det kinesiska samhället](#). [Artikeln publicerades ursprungligen i tidskriften *Chung-kuo Nung-min* [pinjin: *Zhongguo nongmin*, Kinesiska bönder] nr 2, februari 1926, men versionen i *Valda verk* skiljer sig en hel del från originalversionen, som finns i utdrag på engelska i Schram, *Political Thought of Mao*, s. 210-14]

⁴ Hu Ch'iao-mu, *Thirty Years of the Communist Party of China: An Outline History* (London: Lawrence & Wishard, 1951), s. 22.

⁵ Se Benjamin I. Schwartz, *Chinese Communism and the Rise of Mao* (New York: Harper & Row, 1967), s. 73-78. [Mao: [Rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan](#), *Valda verk*, bd. 1]

krismöte den 7 augusti 1927. Mötet antog ett öppet brev till KKP:s medlemmar, där man frikände Stalin från hans roll i nederlaget och lade skulden på Ch'en Tuhsiu. Mao stödde fullständigt detta bedrägeri.

Konferensen antog en resolution om att inleda ett ”skördeuppror” i Hunan och Hupeh. Mao skickades till Hunan för att leda upproret, som involverade omkring 3 000 personer och ägde rum den 8–17 september 1927. Hundratals dödades eller sårades av KMT-trupper. Efter ett totalt nederlag flydde Mao med sina återstående anhängare till Ching kangshan, dit de anlände i oktober 1927.

Mao och hans anhängare väntade i total isolering på ytterligare instruktioner från KKP. Två banditgrupper anslöt sig till dem och förklarade sig trogna kommunismen. Banditernas ledare, Yuan Wen-ts'ai och Wang Tso, lovade att kämpa under Mao. Men efter att Mao hade lämnat Ching kangshan återgick banditerna till sina tidigare aktiviteter och dödades senare av bönderna.

Under tiden leddes ett uppror med 30 000 deltagare i Nanchang, huvudstad i Kiangsi-provinsen, av KKP under Ho Lung, Yeh T'ing och Chu Te, under ledning av Ch'ü Ch'iu-pai. Upproret slogs snabbt ned, vilket tvingade Ho, Yeh och Chu att leda en reträtt till Swatow i provinsen Kwangtung.

I december 1927 besegrades ett KKP-lett uppror i Kanton på ett tragiskt sätt och över 5 000 liv gick förlorade. Stalins politik med väpnad kamp i Kina visade sig i blodiga termer vara totalt misslyckad.

En kongress för Komintern hölls i Moskva i augusti 1928, där situationen utvärderades. Men istället för att dra lärdom av de förödande nederlagen antog delegaterna en resolution om att fortsätta den väpnade kampen:

Redan nu måste KKP överallt bland massorna propagera sovjet-idén, parollen om proletarietets och böndernas diktatur, och oundvikligheten av det stundande segerrika väpnade massupproret.... [partiet måste] konsekvent och orubbligt hålla kursen på erövringen av statsmakten, på organiserandet av sovjeter som organ för upproret ...⁶

I *Kina* kommer revolutionens stundande uppsving att upprepade gånger ställa partiet inför den aktuella praktiska uppgiften att förbereda och genomföra det väpnade upproret såsom den enda vägen till fullbordandet av den borgerligt demokratiska revolutionen och för att störta imperialisternas, godsägarnas och den nationella bourgeoisins makt: Kuomintang's makt.⁷

Denna resolution nådde Mao i Ching kangshan hösten 1928. Chu Te hade redan fört resten av sina trupper dit från Swatow, och de fick snart sällskap av en stor arméenheter under befäl av P'eng Te-huai, som hade gjort uppror mot KMT. Alla dessa trupper organiserades formellt i Röda armén.

Den nya Röda armén gav sig iväg från Ching kangshan i början av 1929 för att utvidga KKP:s territorium. De ockuperade ett antal län i västra Kiangsi och sydöstra Hunan, bildade sovjeter, ökade arméns storlek och genomförde jordreformer överallt dit de kom. I december 1930 sammankallade KKP den första sovjetkongressen i Kiangsi, som inrättade en ”sovjetregering” med Mao som vald ordförande. Chu Te blev då generalbefälhavare för Röda armén.

Som svar på dessa framsteg från KKP försökte Chiang Kai-shek under 1931 genomföra flera attacker mot sovjetområdena, men förlorade tusentals soldater och vapen till Röda armén. I

⁶ ”Tesar om den revolutionära rörelsen i kolonierna och halvkolonierna”, antagna av Kommunistiska internationals sjätte världskongress, 1 september 1928, [Vol 8, No. 88, December 12, 1928](#), s. 1670. [svensk översättning: ”Den revolutionära rörelsen i kolonierna och halvkolonierna” i [Kominterns sjätte kongress \(1928\)](#).]

⁷ Samma.

april 1933 inledde Chiang sin fjärde attack mot Röda armén och led ett ännu värre nederlag. Han förlorade två divisioner soldater, och befälhavarna för dessa divisioner togs till fånga.

En representant från Moskva anlände i januari 1931 till Shanghai för att omorganisera KKP:s centralkommitté där. Li Lisan ersattes i ledarskapet av Wang Ming. Under tiden arresterades många KKP-medlemmar och kadrer, varav några avrättades om de inte kapitulerade. Av säkerhetsskäl flyttade Wangs centralkommitté till sovjetbasen i början av 1933. All Maos makt togs ifrån honom och delegerades huvudsakligen till vice ordföranden Hsiang Ying. Mao behöll endast titeln som sovjetregeringens ordförande – ett hårt slag.

Hela sovjetområdet i Kiangsi och Fukien hade omringats av mer än en miljon av Chiangs trupper som införde en total blockad och extrem nöd. Därför inledde Mao och Chu Te i oktober 1934 den långa marschen till Yen-an i nordöstra Kina. Redan när de lämnade Kiangsi hade över en miljon bönder dödats eller dött av svält.⁸

Under marschen sammankallade Mao ett politisk konferens i staden Tsunyi i provinsen Kweichow, där han valdes till partiets ordförande och återinsattes som ledare för Röda armén.

När Röda armén i oktober 1935 anlände till norra Shensi-provinsen hade den minskat från 300 000 till mindre än 30 000 man.⁹ Dessutom hade KMT sedan den väpnade kampen inleddes utsattes de KKP-organisationer som fanns kvar i storstäderna Shanghai, Wuhan, Peking och Tiensin för ett hårt förtryckt. Mer än 10 000 kadrer och medlemmar i KKP och dess ungdomsförbund hade arresterats, dödats eller tvingats kapitulera. Arbetarorganisationerna var helt förstörda. Stalins äventyrspolitik med väpnad kamp om makten, som stöddes av Mao och andra ledare inom KKP, misslyckades. Enorma offer i form av människoliv krävdes.

När resterna av Röda armén anlände till Shensi uppmanade Mao alla partier och grupperingar, inklusive KMT, att bilda en ”nationell front mot den japanska imperialismen” efter förebild av Kominterns linje om en ”folkkamp mot fascismen”.

Chiang avvisade Maos förslag och skickade trupper ledda av Chang Hsueh-liang till Shensi för att omringa Yen-an i hopp om att krossa Röda armén. Chiang avsåg att personligen övervaka attacken, men arresterades av en grupp av Chang Hsueh-liangs underordnade som hyste ett personligt hat mot Chiang för att han hade tillåtit japanerna att ockupera deras hemland i Manchuriet.

Officerarna avsåg att avrätta Chiang, men Stalin skickade ett telegram till KKP med instruktioner om att förhandla med fången. Mao skickade Chou En-lai för att övertyga Chiang om att leda motståndskriget mot Japan. Han gick med på det. KKP upplöste sedan sovjeterna, övergav jordbruksreformen och omorganiserade Röda armén till en nationell armé under Chiangs befäl. Således uppnåddes samarbete mellan KMT och KKP för andra gången med Maos starka stöd.

F. Denna så kallade förhandling med Chiang ser ut som ett klassamarbetsavtal där alla eftergifter gjordes av Mao.

S: I praktiken, ja. Efter tio års kamp kapitulerade KKP praktiskt taget inför KMT. Villkoren i avtalet mellan KKP och KMT ingick i ett manifest som publicerades av KKP:s centralkommitté den 15 juli 1937:

⁸ Edgar Snow rapporterade i sin bok [Röd stjärna över Kina](#), baserad på intervjuer med KKP:s ledning strax efter den långa marschen, att KMT-regeringen ”beräknade, att omkring en miljon människor dödades eller svält ihjäl under återerövring av Kiangsi-sovjeten”, och antydde att KKP ansåg att siffran borde vara ännu högre.

⁹ Denna siffra bekräftas av Hu Ch'iao-mu i hans bok *Thirty Years of the Communist Party of China*, s. 40.

(1) De *San-min chu-i* (tre folkets principer) som formulerades av Sun Yat-sen är det viktigaste behovet i Kina idag. Partiet är redo att kämpa för att de ska förverkligas fullt ut.

(2) (Detta parti) överger sin politik att med våld störta KMT och sovjetisera, och avbryter sin politik att med våld konfiskera mark från jordägare.

(3) (Detta parti) avskaffar den nuvarande sovjetregeringen och praktiserar demokrati baserad på folkets rättigheter för att ena den nationella politiska makten.

(4) (Detta parti) avskaffar beteckningen Röda armén, omorganiserar den till Nationella revolutionära armén, placerar den under kontroll av den nationella regeringens militärkommission och inväntar order om mobilisering för att axla ansvaret för att motstå den japanska aggressionen vid fronten.¹⁰

Chiang hade utsatts för hård kritik från massorna för att han inte hade organiserat motstånd mot japanerna, och några av hans officerare var på väg att göra uppror. Publiceringen av KKP:s manifest gav Chiang en ny chans och orsakade även stor förvirring inom KKP:s led.

F. Fanns det något motstånd mot manifestet inom KKP?

S: De som förstod dess verkliga innebörd var mycket arga. Mao tvingades skriva en serie artiklar för att rättfärdiga den nya opportunisten. I sin artikel ”Brådsakande uppgifter efter upprättandet av samarbetet mellan Kuomintang och kommunisterna”. förklarade Mao:

Nu har den återupprättade enhetsfronten mellan de bägge partierna inlett ett nytt skede i den kinesiska revolutionen. Det finns fortfarande folk som inte fattar enhetsfrontens historiska roll och dess stora framtid och ser den såsom endast en temporär nödfallsutväg som skapats under omständigheternas tryck. Trots detta kommer genom denna enhetsfront historiens hjul att föra den kinesiska revolutionen framåt till ett helt nytt skede.¹¹

Och vidare: ”Dagens uppgift är att återuppliva den revolutionära andan i dr Suns Folkets tre principer i hela landet. . . .”¹²

Maos illusioner om KMT framgår tydligt i detta citat från hans pamflett *Om det nya stadiet*:

Kuomintang och kommunistpartiet är grunden för den anti-japanska enhetsfronten, men av dessa två är det Kuomintang som intar första platsen. Utan Kuomintang skulle det vara otänkbart att inleda och fortsätta motståndskriget. Under sin ärorika historia har Kuomintang varit ansvarigt för störtandet av Ch'ing, upprättandet av republiken, motståndet mot Yüan Shih-k'ai, upprättandet av de tre principerna om enighet med Ryssland, med kommunistpartiet och med arbetarna och bönderna, samt den stora revolutionen 1926-27. Idag leder det återigen det stora antijapanska kriget. Det åtnjuter det historiska arvet från de tre folkprinciperna, det har haft två stora ledare i rad – Sun Yat-sen och Chiang Kai-shek – och det har ett stort antal trogna och patriotiska aktiva medlemmar. Allt detta bör inte underskattas av våra landsmän och utgör resultatet av Kinas historiska utveckling.

I genomförandet av det antijapanska kriget och i organiseringen av den antijapanska enhetsfronten intar Kuomintang en ledande och strukturerande position. ... Under den enda stora förutsättningen att det till slutet stöder motståndskriget och enhetsfronten kan man förutse en lysande framtid för Kuomintang. ...

¹⁰ ”The CCP's Public Statement on KMT-CCP Co-Operation,” *A Documentary History of Chinese Communism*, Conrad Brandt, Benjamin Schwartz och John K. Fairbank (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1952), s. 246. Detta dokument hänvisas ibland till som daterat den 22 september 1937, från dagen för dess publicering i KMT-pressen. Det utarbetades den 4 juli och lämnades formellt in till KMT-ledningen av KKP:s central-kommittés representanter den 15 juli 1937.

¹¹ [Brådsakande uppgifter efter upprättandet av samarbetet mellan Kuomintang och kommunisterna](#). (Valda verk bd. 2)

¹² Samma

Hela nationens uppgift är att uppmana alla människor att ärligt stödja Chiang som ledare för KMT, stödja den nationella regeringen och stödja samarbetet mellan KMT och KKP.

För detta ändamål måste vi främja Chiang och den nationella regeringens anseende för att undvika dåliga influenser och öka den nära solidariteten mellan KMT och KKP. Det så kallade samarbetet kommer att pågå under lång tid – inte bara under den pågående kriget utan även efter krigsslutet, när de nationella och internationella förhållandena kommer att vara mer gynnsamma för detta samarbete.¹³

Maos viktigaste teoretiska verk, *Om ny-demokrati*, antogs som partiets grundläggande program vid den sjunde kongressen 1945 och genomfördes som Folkrepubliken Kinas program efter segern 1949. I denna artikel förklarade Mao att efter oktoberrevolutionen i Ryssland var den nationella demokratiska revolutionen i de koloniala och halvkoloniala länderna en ”ny typ av borgerligt-demokratisk revolution”, i vilken den nationella bourgeoisie förblev revolutionär. Därför var det nödvändigt att genomföra en ”enhetsfront” av arbetare, bönder, småborgerlighet och bourgeoisie – en block av fyra klasser – för att förstöra imperialisterna och de feodala krafterna och upprätta en ”ny-demokratisk republik”. Det vill säga, Mao förespråkade upprättandet av en koalitionsregering med bourgeoisie.

Han förespråkade också en ”ny demokratisk ekonomi”, vilket innebar att endast ”de stora bankerna och de stora industri- och handelsföretagen” skulle nationaliseras av staten. ”Republiken kommer varken att konfiskera kapitalistisk privat egendom i allmänhet eller förbjuda utvecklingen av sådan kapitalistisk produktion som inte ’dominerar folkets försörjning’, eftersom Kinas ekonomi fortfarande är mycket underutvecklad. ... En rik bondeekonomi kommer att tillåtas på landsbygden.”¹⁴

Mao förklarade vidare teorin om revolution i etapper med följande meningar:

Den kinesiska revolutionens nuvarande uppgift är att bekämpa imperialismen och feodalismen, och socialismen kan inte komma i fråga förrän denna uppgift är slutförd. Den kinesiska revolutionen kan inte undgå att ta dessa två steg, först steget till ny-demokrati och sedan steget till socialism. Dessutom kommer det första steget att kräva ganska lång tid och kan inte tas från i dag till i morgon.¹⁵

För att rättfärdiga sin politik inledde Mao och KKP sedan en brutal och våldsam kampanj mot trotskisterna, den enda organiserade oppositionen mot deras politik inom arbetarrörelsen. I sin artikel ”Kinas kommunistiska partis uppgifter under den period då försvaret mot Japan pågår” anklagade Mao:

Våra fiender – de japanska imperialisterna, de kinesiska kollaboratörerna, den pro-japanska klicken och trotskisterna – har med all sin kraft försökt att förstöra alla åtgärder för fred och solidaritet, demokrati och frihet, och väpnat motstånd mot Japan. ... Från och med nu måste vi inte bara bedriva propaganda, agitation och kritik bland Kuomintang's hårdnackade anhängare och de bakåtsträvande delarna av folket, utan också på alla möjliga sätt avslöja och beslutsamt bekämpa den japanska imperialismens och dess hantlangares, den pro-japanska klickens och trotskisternas, intriger för att invadera Kina.¹⁶

¹³ *Lun Hsin Chieh-tuan* (Det nya stadiet), (Yenan: Chieh-fang She, 1939). Detta är Maos rapport till KKP:s sjätte centralkommittés plenum i oktober 1938. Mao publicerade den 1939 men stoppade senare distributionen (endast ett litet utdrag finns i hans *Valda verk* bd 2, under titeln [Kinas kommunistiska partis roll i det nationella kriget](#)). [Hela rapporten finns S Schram (ed), *Mao's Road to Power: The New Stage. August 1937-1938*, vol.VI, s 458-541. En annan version: [The New Stage](#)]

¹⁴ [Om ny-demokrati](#), januari 1940, *Valda verk*, bd. 2.,

¹⁵ Samma

¹⁶ [Kinas kommunistiska partis uppgifter under den period då försvaret mot Japan pågår](#), maj 1937, *Valda verk*, bd. 1.

Trotskisterna, särskilt Ch'en Tu-hsiu och P'eng Shu-tse, fördömdes som förrädare i alla tidningar och tidskrifter som kontrollerades av KKP, trots att de hade lovat att stödja Chiang Kai-sheks militära insatser mot den japanska imperialismen. Den antitrotskistiska kampanjen blev våldsam till den grad att den gränsade till galenskap, eftersom trotskisterna insisterade på sin rätt att kritisera Chiang Kai-shek och hans regering. De krävde att massorna skulle beväpnas och föreslog ett kampprogram kring yttrandefrihet, pressfrihet, mötesfrihet och föreningsfrihet, åtta timmars arbetsdag och strejkrätt. I stället för det KMT-ledda motståndet lyfte de fram parollen ”Sammankalla en nationalförsamling med fullständiga befogenheter, vald genom allmän, lika och direkt valrätt”.

Trots Maos lovord om Chiang förberedde sig denne offentligt att krossa KKP:s styrkor. I januari 1941 attackerade och förstörde Chiang KKP:s Nya fjärde armé i provinsen Anhwei, tillfångatog dess befälhavare Yeh T'ing och dödade chefen för den politiska kommissionen, Hsiang Ying. Samtidigt omringade en mäktig KMT-styrka under ledning av Hu Tsung-nan Yen-an. Dessa nederlag för KKP var ett illavarslande tecken på vad som skulle komma.

F. Hur var Maos relation till Stalin vid denna tidpunkt?

S: I samband med Stalins sextioårsdag i december 1939 höll Mao ett tal där han sade: ”Att gratulera Stalin innebär att stödja honom och hans sak, att stödja socialismens seger och den väg framåt för mänskligheten som han pekar ut, det innebär att stödja en kär vän. För den stora majoriteten av mänskligheten lider idag, och mänskligheten kan bara befria sig från lidandet genom den väg som Stalin pekar ut och med hans hjälp.”¹⁷

1941 höll Mao ett tal med titeln ”Förbättra våra studier” vid en partiskola i Yen-an, där han sade:

Dessutom bör vi vid studiet av marxismen-leninismen såsom viktigaste material använda *Sovjetunionens kommunistiska partis (bolsjevikerna) historia*. Den är den bästa syntesen och sammanfattningen av den kommunistiska världsrörelsen under de senaste hundra åren, ett mönsterexempel på teorins och praktikens förening ...¹⁸

I själva verket visade *Sovjetunionens kommunistiska partis historia* redan stalinismens teori och praktik: revolution i etapper, ”socialism i ett land”. Den innehöll Stalins äventyrliga politik för kollektivisering, industrialisering och utrikespolitik under den så kallade tredje perioden, samt ”den högsta syntesen” av marxistisk revisionism – de berömda utrensningarna på 1930-talet av alla gamla bolsjevik och andra revolutionärer, och det fasta etablerandet av Stalins kult och personliga diktatur.

F. Hur förklarade Mao nederlaget för 1927 års revolution och de senare nederlagen under Stalins ledning?

S: I en resolution som antogs vid ett plenum i centralkommittén i april 1945 lade Mao ansvaret för nederlaget för den andra kinesiska revolutionen på Ch'en Tu-hsiu och ansvaret för nederlaget för den väpnade kampen och sovjetkampanjen 1927–37 på Ch'ü Ch'iu-pai, Li Li-san och Wang Ming. I resolutionen hävdades att endast Mao intog en korrekt ståndpunkt i kommuniströrelsen, och slutsatsen var att:

den kinesiska revolutionens praktik har under de senaste tjugofyra åren bekräftat och fortsätter att bekräfta att vår partis och de breda massornas kampinriktning, en inriktning som företräds av kamrat Mao Tse-tung, är helt korrekt. . . . Idag erkänner hela partiet kamrat Mao Tse-tungs linjes

¹⁷ [Stalin, det kinesiska folkets vän](#), 20 december 1939, *Valda verk*, bd. 2.

¹⁸ [Förbättra våra studier](#), maj 1941, *Valda verk*, bd. 3.

riktighet med en aldrig tidigare skådad enighet och samlas under hans baner med en aldrig tidigare skådad medvetenhet.¹⁹

Resolutionen innehöll inte ett ord om den ultraliberala politik som Stalin införde under den andra kinesiska revolutionen och den ultraliberala politik som följde efter revolutionens nederlag. Tvärtom citerade Mao Stalins egna ord för att hävda att Stalins idéer om den kinesiska revolutionen var helt korrekta.

Efter aprilplenumet lade Mao fram en rapport till partiets sjunde kongress med titeln ”Om koalitionsregeringen”, där han betonade den absoluta nödvändigheten av en koalition mellan KMT, KKP och andra partier och grupper, dvs. en regering bestående av fyra klasser. KMT svarade dock inte på detta förslag.

Kongressen antog en ny partikonstitution som innehöll följande mening: ”KKP tar marxism-leninismens teorier och de kombinerade principer som härrör från den kinesiska revolutionens praktiska erfarenheter – Mao Tse-tungs idéer – som vägledande principer för allt sitt arbete...”²⁰

Således etablerades Maos personkult, som var formad efter Stalins, officiellt vid denna kongress. Sedan dess har Mao kallats ”KKP:s ende store ledare”, ”Kinas Stalin”, ”Österns sol” och ”Det kinesiska folkets Messias”. Det finns en berömd sång som heter ”Östern är röd”, som innehåller följande vers:

Östern är röd,
Solen går upp.
Kina har frambringat en Mao Tse-tung.
Han arbetar för folkets lycka.,
Han är folkets stora frälsare.

F. Vad hände efter att japanerna hade kapitulerat?

S: I augusti 1945, strax efter att japanerna hade kapitulerat till USA, begav sig Mao till Chungking, KMT-regeringens provisoriska huvudstad. Mao stannade där i en och en halv månad för att föra hemliga diskussioner med Chiang Kai-shek om hur man skulle fortsätta samarbetet och bilda en koalitionsregering. Resultaten av deras diskussioner publicerades den 10 oktober 1945 i ett kommuniké som innehöll ett antal åtgärder för att upprätthålla freden mellan KMT och KKP. Vid ett offentligt möte uttryckte Mao sina känslor genom att ropa: ”Länge leve Chiang, KMT:s ledare.” Men strax därefter utbröt en rad konflikter mellan de två partierna. Chiang skickade trupper för att attackera ett antal städer och byar som ockuperats av KKP-gerillan. I ett försök att mildra det hotande inbördeskriget skickade Truman sin särskilda representant George Marshall till Kina.

Chiang Kai-shek hade å sin sida utnyttjat tiden under fredskonferensen för att med hjälp av amerikanska flygplan och krigsfartyg transportera sin armé från Kinas inre till de stora städerna och de strategiska baserna i de ”återvunna områdena” för att befästa sin position. Han undertryckte alla nyuppkomna massrörelser, särskilt studentrörelsen.

I slutet av 1946, när Chiangs förberedelser för en väpnad attack mot KKP var klara, stängde regeringen öppet alla dörrar för kompromisser och fredsförhandlingar genom att hålla sin egen nationalförsamling och organisera en ”konstituerande regering”, och undvek därmed att

¹⁹ ”Resolution on Some Questions in the History of Our Party”, antagen av det sjunde plenumet i KKP:s sjätte centralkommitté, 20 april 1945. Denna publicerades som bilaga till International Publishers utgåva av Maos *Selected Works* (New York: 1956), vol. 4, s. 171-218 (detta citat är hämtat från s. 217-18). Det togs bort från senare engelskspråkiga utgåvor av Maos verk.

²⁰ ”Constitution of the Chinese Communist Party”, 11 juni 1945, i Brandt, et al., *A Documentary History of Chinese Communism*, s. 422.

bilda en koalition med KKP. Därefter inleddes en stor militär offensiv, i vilken Chang-chia-k'ou i Hopeh och några mindre städer i norra Kiangsu erövrades.

Inte ens då hade KKP gett upp sina försök till försoning. Dess delegater till fredskonferensen dröjde fortfarande kvar i Shanghai och Nanking och försökte återuppta fredsförhandlingarna med Kuomintang genom medling av den så kallade tredje kraften, Demokratiska förbundet.

Först när Chiang drev bort KKP:s fredsdelegation och lyckades ockupera KKP:s huvudstad och fäste, Yenan, i april 1947, insåg KKP slutligen att det var hopplöst att kompromissa, och först då samlade man en militär försvarsstyrka. KKP vågade fortfarande inte lyfta fram parollen om att störta KMT-regeringen, och man erbjöd inte heller massorna något program för mobilisering kring jordbruksreformen. Slutligen utfärdade Chiang en arresteringsorder mot Mao Tse-tung (25 juni 1947) och proklamerade ett "Dekret om mobilisering för att undertrycka uppror" (4 juli). Efter flera månaders tvekan, under vilka KKP tycktes vänta på instruktioner från Moskva, uppmanade KKP den 10 oktober öppet, i "Folkets befrielsearmés" namn, till att störta Chiang Kai-shek och bygga ett "nytt Kina".

F. Vissa hävdar att KKP ändrade sin hållning från opportunist till revolution i strid med Kremels önskemål för att störta Chiangs regim. Håller du med om detta?

S: KKP agerade med Kremels fullständiga samtycke, som hade tvingats ändra sin linje under tryck från efterkrigstidens amerikanska imperialism, särskilt Marshallplanen.²¹ Kommunistpartiets medlemmar hade uteslutits från de borgerliga regeringarna i Västeuropa, så Stalin ansåg att han måste stärka de östeuropeiska regeringarna genom att genomföra jordreformer och nationaliseringar av kapitalistisk egendom samt inrätta "Kominform". Enligt min mening stödde Stalin, av samma skäl, det kinesiska kommunistpartiets beslut att störta KMT efter att Chiang Kai-shek gjort ytterligare kompromisser omöjliga.

F. Hur kunde KKP besegra Chiangs armé och ta makten efter så många år av opportunistisk politik?

S: KKP:s seger berodde på de exceptionella förhållanden som skapades av Japans invasion av Kina, särskilt under andra världskriget. Under motståndskriget blev Chiangs regim fullständigt korrupt och så ineffektiv att den inte kunde motstå några allvarliga attacker från Japan utan kraftfull hjälp från USA. Den amerikanska imperialismen kunde inte fortsätta sitt militära stöd till Chiang efter Japans kapitulation, eftersom de amerikanska soldaterna inte var villiga att fortsätta strida efter krigsslutet. Moderna vapen som den sovjetiska Röda armén, som ockuperade Manchuriet i slutet av kriget, hade tagit från japanerna överlämnades till KKP:s trupper, främst till den fjärde fältarmén under ledning av Lin Piao.

Hade denna kombination av historiska omständigheter inte funnits, hade Maos seger över Chiang Kai-shek varit högst osannolik. Om Chiang hade haft kontroll över Manchuriet, det mest industrialiserade området i Kina, kunde han ha skurit av det ekonomiska och militära stöd som KKP fick från Sovjetunionen. På samma sätt hade Maos parti haft små chanser att vinna om de amerikanska trupperna hade stannat kvar. Vi behöver bara minnas den fruktansvärda nederlag som bondearmén led i Kiangsi under 1930-34 för att förstå vilken betydelse det amerikanska och andra imperialistiska stödet hade för Chiang.

F. Övergav KKP opportunisten och blev ett revolutionärt parti efter att ha erövrat makten?

²¹ Marshallplanen, uppkallad efter den dåvarande amerikanske utrikesministern George C. Marshall, föreslogs i juni 1947 och infördes i april 1948 som ett omfattande amerikanskt biståndsprogram för att återuppbygga de krigshärjade ekonomierna i Västeuropa som ett skydd mot kommunismen. Den amerikanska regeringen delade ut 12 miljarder dollar i Marshallplan-bistånd mellan 1948 och programmets slut 1952.

S: Maos politik sedan 1949 har varit vacklande och varierande, från opportunistisk till äventyrspolitik, men har aldrig förvandlat KKP till ett revolutionärt parti.

När Folkrepubliken Kina utropades den 1 oktober 1949 bildades en koalitionsregering bestående av representanter för arbetare, bönder, småborgerligheten och bourgeoisin. Regeringstjänstemän har aldrig valts, utan utnämnts av den så kallade Folkets politiska konsultativa konferens, som består av KKP, KMT:s revolutionära kommitté, Demokratiska förbundet, Arbetar- och bondepartiet och andra grupper.

Regeringens politik baserades på Maos "ny-demokrati". De krävde inte konfiskering av kapitalistisk egendom utan att den skyddades och till och med att imperialistisk egendom i Kina skyddades. I den nya demokratins namn sköt regeringen upp den så välbehövliga jordreformen som bönderna krävde, för att kunna kompromissa med jordägarna och de rika bönderna. Mao förväntade sig att den nya demokratin skulle bestå i flera decennier, och Chou En-lai sa: "Revolutionens nya demokratiska fas kommer att vara avslutad inom tjugo år."

Den objektiva situationen förändrades dock snart i och med Koreakrigets utbrott 1950. Under förevändning att hjälpa Sydkorea attackerade de amerikanska imperialisterna Nordkorea, vilket utgjorde ett direkt hot mot Kina. Detta tvingade Mao att hjälpa Nordkorea, först genom att konfiskera imperialistiska innehav i Kina. Kinas bourgeoisie och jordägare utnyttjade den amerikanska närvaron för att organisera antirevolutionära aktiviteter. Mao genomförde en jordbruksreform för att hålla bönderna på regeringens sida och initierade "Fem anti-rörelsen" för att slå till mot kapitalisterna.

Jordreformen 1952 genomfördes utan att jorden nationaliserades, vilket innebar att köp och försäljning fortsatte på den öppna marknaden. Detta skapade en ytterligare skiktning bland bönderna – fattiga bönder tvingades sälja sin mark för att försörja sig, och rika bönder köpte den. Rika bönder ägnade sig också åt att låna ut pengar till fattiga bönder till höga räntor, och några av dessa ockrare var partimedlemmar.

Situationen var mycket allvarlig, vilket 1955 tvingade KKP att återigen genomföra en jordreform– kollektivisering av jordbruket. Mao var dock oense med andra KKP-ledare om hur detta skulle genomföras. Hans plan krävde att kollektiviseringen skulle vara klar före årets slut. Liu Shao-ch'i och jordbruksminister Teng Tzu-hui var bland dem som förespråkade en mer försiktig politik, som skulle slutföras 1967. Över huvudet på politbyrån, sammankallade Mao en konferens med kommun-, provins- och regionssekreterarna, som beslutade att kollektiviseringen av jordbruket skulle slutföras 1957. Maos godtyckliga manöver stred mot de principer för kollektivisering av mark och jordbruk som fastställts av Engels och Lenin. Istället kopierade Mao direkt Stalins politik från slutet av 1920-talet, vilket skapade ett djupt missnöje bland massorna under många år framöver.

I början av 1953 blockerade den amerikanska imperialismen Kina. KKP proklamerade då sin "allmänna linje för övergångsperioden", som inkluderade den första femårsplanen för ekonomisk uppbyggnad och industrialisering. Inför det borgerliga sabotaget av den ekonomiska planen, övergavs under 1955 och 1956 den nya demokratin till förmån för en politik för "samarbete mellan staten och privata aktörer", som syftade till att gradvis avskaffa den borgerliga äganderätten och inleda de socialistiska uppbygget.

Utvecklingen av KKP:s politik efter maktövertagandet 1949 fram till 1955 liknade Stalins politik från 1945 till 1948 i de östeuropeiska länder som hade ockuperats av Röda armén. I utrikespolitiken följde Mao Stalins linje om fredlig samexistens mellan kapitalism och socialism. De "fem principerna" som Chou En-lai och Indiens Nehru enades om är ett bra exempel. Under denna tid såg Maos regering den stalinistiska regimen i Sovjetunionen som både förebild och mentor. I juli 1949 proklamerade Mao att det nya Kinas utrikespolitik skulle

vara ”i-pien-tao”, vilket bokstavligen översatt betyder ”att luta sig åt ena sidan”, men i praktiken innebar det att luta sig mot Sovjetunionen. Efter detta politiska uttalande besökte Mao Sovjetunionen 1950 för att tala direkt med Stalin. Resultatet blev en serie ekonomiska, politiska och militära fördrag mellan Folkrepubliken Kina och Sovjetunionen. Alla dessa fördrag var mer fördelaktiga för Sovjetunionen än för Kina, vilket fick Mao att senare klaga: ”Vår relation med Sovjetunionen var som relationen mellan en son och en far.”²²

Efter SUKP:s nittonde kongress beordrade Mao KKP:s medlemmar och kadrer att studera den stalinistiska ideologin. Vid Stalins död 1953 sade Mao:

Alla kamrat Stalins skrifter är odödliga marxistiska dokument. Hans arbeten, *Leninismens grunder*, *SUKP(bolsjevikernas) historia* och hans sista stora verk, *Socialismens ekonomiska problem i Sovjetunionen*, utgör en encyklopedi över marxism-leninismen, en syntes av den världskommunistiska rörelsens erfarenheter under de senaste hundra åren.²³

Studiet av Stalins ideologi var obligatoriskt för alla medlemmar i KKP och dess ungdomsorganisationer, för lärare och elever i alla skolor, för kadrer i alla massorganisationer och för tjänstemän på alla nivåer inom statsförvaltningen. Kampanjen, som varade i flera månader, var i själva verket en kampanj för att stalinisera Kina.

Q. Hur påverkade Chrusjtjovs tal, som avslöjade många av Stalins brott, Kina?

A: Det är ironiskt att just när SUKP under massivt tryck tvingades slå ett slag mot Stalin-kulten, var KKP engagerat i en kampanj för att bygga upp Stalins rykte. Vid SUKP:s tjugonde kongress 1956 fördömde Chrusjtjov Stalins personkult och avslöjade många av Stalins misstag och brott. Kommunistpartier över hela världen, och särskilt i Kina, påverkades starkt av avslöjandena. Reaktionen inom KKP kom till uttryck vid den åttonde kongressen, som hölls i september 1956. En resolution som föreslogs av Liu Shao-ch'i reviderade partikonstitutionen för att ta bort meningen ”KKP tar marxism-leninismens teorier och de kombinerade principer som härrör från den kinesiska revolutionens praktiska erfarenheter – Mao Tse-tungs idéer – som vägledande principer för allt sitt arbete. ...”

Teng Hsiao-p'ing konstaterade i en rapport om ändringen av stadgarna:

Sovjetunionens kommunistiska partis tjugonde kongress har kastat ett kritiskt ljus över den djupa betydelsen av att följa principen om kollektivt ledarskap och bekämpa personkulten, och denna upplysande lärdom har haft en enorm inverkan inte bara på Sovjetunionens kommunistiska parti utan också på kommunistpartierna i alla andra länder i hela världen. Det är uppenbart att individuella beslut i viktiga frågor strider mot de politiska partiernas principer för partibyggande som är hängivna kommunismens sak, och att detta oundvikligen leder till fel. Endast kollektivt ledarskap, i nära kontakt med massorna, överensstämmer med partiets princip om demokratisk centralism och kan minimera risken för fel.²⁴

Denna rapport representerade majoritetens åsikt inom KKP:s ledning. Mao vågade inte motsätta sig revideringen av partistadgarna och tvingades till och med förklara inför kongressen:

Vid sin tjugonde kongress som hölls för inte så länge sedan formulerade Sovjetunionens kommunistiska parti många korrekta politiska riktlinjer och kritiserade brister som upptäckts inom partiet. Man kan med säkerhet säga att detta kommer att leda till mycket stora framsteg i dess

²² Anmärkningar gjorda vid den högsta statliga konferensen, 12 oktober 1957.

²³ *Tsui wei-ta ti Yu-i* (Den största vänskapen) (Peking: 1953). Artikeln finns i engelsk översättning (”The Greatest Friendship”) i *Selected Works of Mao Tse-tung, Vol. VII: The Greatest Friendship*. Se även avsnittet ”Efter Stalins död” i [Mao, KKP och frågan om Stalin](#).

²⁴ Teng Hsiao-p'ing, ”Report on the Revision of the Constitution of the Communist Party of China” [16 september 1956], *Eighth National Congress of the Communist Party of China* (Peking: Foreign Languages Press, 1956), vol. 1, documents, s. 192.[finns på nätet: [Eighth National Congress of the Communist Party of China](#)]

arbete ... *vår erfarenhet är långt ifrån tillräcklig*. Därför måste vi vara duktiga på att studera. Vi måste vara duktiga på att lära av vår föregångare, Sovjetunionen ... ²⁵

Trots ovanstående uttalande hade Mao lidit ett svårt slag. Efter den åttonde kongressen förberedde han en attack mot Chrusjtjov och att krossa Liu Shao-ch'i/Teng Hsiao-p'ing-fraktionen. Hösten 1956 bröt den ungerska revolutionen ut. Det var den första politiska revolutionen i Sovjetblocket. Sovjetiska stridsvagnar krossade massorna utan nåd, men händelsen fick global genomslagskraft och väckte stöd och sympati från revolutionärt sinnade människor över hela världen. I Kina tvingades Mao uttala sig: "Vissa människor i vårt land blev förtjusta över händelserna i Ungern. De hoppades, att något liknande skulle inträffa i Kina, att tusen och åter tusen människor skulle gå ut på gatorna för att demonstrera mot folkregeringen.." ²⁶

F: Vad gjorde Mao för att förhindra att en revolution av ungersk typ bröt ut på kinesisk mark?

Istället för att återupprätta sin personkult verkar Mao ha förvärrat situationen.

S: Mao försökte lindra missnöjet genom att lansera en kampanj med parollen "Låt hundra blommor blomma, låt hundra skolor tävla". Denna kampanj uppmanade alla partier, alla fraktioner och alla individer att uttrycka sina åsikter och kritisera de så kallade tre skadorna – byråkratism, auktoritärt ledarskap och subjektivism. Mao hoppades kunna dämpa missnöjet och fientligheten mot sin personkult genom att ge folket några eftergifter och yttrandefrihet. Under Hundra blommor-rörelsen (april–juni 1957) kritiserades partiet och regeringen samt KKP-byråkraternas privilegier. Liu Shao-chi medgav: "Det finns en allvarlig byråkrati inom KKP och dess ungdomsorganisation. Regeringens godtycklighet och KKP-byråkraternas privilegier kritiserades. Liu Shao-chi medgav: "Det finns en allvarlig byråkrati ... mycket kritik sprider sig till alla hörn av Kina, inklusive fabriker, gårdar, skolor och andra organisationer. Målet för kritiken är ledarskapet." ²⁷

Massornas åsikter uttrycktes mest tydligt av Lin Hsi-ling, en medlem av ungdomsorganisationen och ledare för studentrörelsen, och av Tai Huang, en partimedlem och reporter för Hsinhua, den officiella pressbyrån. Den förra sa: "Det nuvarande översta skiktet i Kina motsvarar inte den gemensamma äganderätten, eftersom partiet och statsapparaten har blivit ett centrum för byråkratiska organ som styr folket utan demokrati." Därför proklamerade hon: "Inte reformer utan genomgripande förändringar." Den senare föreslog att man skulle bilda ett nytt parti och "förverkliga demokrati, frihet och utrota den privilegierade klassen." ²⁸ I mitten av juni 1957 demonstrerade mer än 3 000 gymnasieelever i Hanyang, nära Hankow, förstörde polisstationer och ockuperade partiets och stadens myndighetskontor. Upproret var en upprepning av den ungerska revolutionen i mindre skala.

Mao reagerade snabbt genom att inleda en motattack mot dem som han så nyligen hade bjudit in för att hjälpa till att reformera partiet och regeringen. Nu stämplades dessa människor som högeranhängare och kontrarevolutionärer och straffades hänsynslöst. Mer än 50 000 uteslöts ur partiet och ungdomsorganisationerna. Människor avskedades från skolor, jobb och offentliga tjänster. Många arresterades och fängslades eller skickades till arbetsläger.

F: Istället för att återupprätta sin personkult verkar Mao ha förvärrat situationen.

²⁵ Mao Tse-tung, "Öppningsanförande vid den åttonde nationella kongressen för Kinas kommunistiska parti", i *ibid.*, s. 10, kursiv. tillagd. [Finns även på MIA: [Opening Address at the Eighth National Congress of the Communist Party of China](#)]

²⁶ [Om den riktiga behandlingen av motsättningar inom folket](#), *Valda Verk* Bd 5.

²⁷ Tal vid en mottagning för representanter för Lanka Sama Samaja-partiet i Ceylon, *Folkets dagblad*, 19 maj 1957.

²⁸ *Kwangmings dagblad*

S: Massorna betraktade kampanjen Låt hundra blommor blomma som ett grymt trick och en fälla för att identifiera och eliminera oliktankande. Mao var tillfälligt besviken över resultatet av kampanjen, men lanserade snart sitt nästa projekt – Det stora språnget framåt och folkkommunerna. Vid ett plenum i KKP:s centralkommitté i maj 1958 föreslog Mao Det stora språnget framåt, i hopp om att skapa ett mirakel inom jordbruk och industri. Planen innebar i praktiken att stål skulle produceras i bakgårdsugnar. Insatsen pågick i ungefär ett år och mobiliserade omkring 100 miljoner människor. Studenter, professorer, arbetare, bönder och till och med hemmafruar tillverkade stål på sina bakgårdar. Över tre miljoner ton stål producerades på detta sätt, och inte ett enda kilo var användbart! Detta enorma slöseri med arbetskraft och material visade Maos totala okunnighet inom teknikområdet.

Efter att ha besökt en experimentell folkkommun i Honan, beordrade Mao i början av augusti 1958 personligen att alla bönder omedelbart måste gå med i en kommun. KKP:s politbyrå tvingades beordra kommunalisering av alla privatägda tomter, inklusive privata trädgårdar, lagrade spannmål, djur och fruktträd. Målet var att ”avskaffa alla rester av privat egendom”. Alla bönder skulle äta i gemensamma kök och barnen skulle gå i gemensamma daghem, så att kvinnorna kunde arbeta tolv till fjorton timmar om dagen på fälten. Under den korta perioden på tre månader tvingades 99 procent av Kinas bönder att gå med i folkens kommuner. Denna metod för tvångskollektivisering stred mot de grundläggande marxistiska principer som fastställts av Engels, Lenin och Trotskij. De flesta bönder motsatte sig kommunerna genom att begå sabotage, såsom att döda sina djur, hugga ner fruktträd eller förstöra grödor, vilket naturligtvis ledde till stor matbrist. Situationen blev kritisk sommaren 1959, samtidigt som misslyckandet med stålframställningen i bakgårdarna blev uppenbart. Hela landet var missnöjt. Många kadrer och höga ledare inom partiet uttalade sig mot folkens kommuner, däribland Liu Shao-ch'i, vice ordförande för partiet och regeringen, Chu Te, överbefälhavare för Folkets befrielsearmé, P'eng Te-huai, försvarsminister, Huang K'o-ch'eng, arméchef, och flera andra medlemmar av centralkommittén.

P'eng Te-huai kritiserade öppet folkkommunernas politik som ”småborgerlig fanatism”. Han skrev ett brev till Mao den 14 juli 1959, där han sa att det stora språnget framåt hade genomförts i sådan hast att alla rationella proportioner i den ekonomiska utvecklingen hade förstörts och att 20 miljarder kinesiska dollar (motsvarande cirka 9 miljarder US-dollar) hade slösats bort. P'eng hävdade att ”folkkommunerna inrättades för tidigt, vilket försämrade jordbruksproduktionen”. P'engs krav på att folkkommunerna skulle omorganiseras fick brett stöd, särskilt inom armén. Mao svarade med att sammankalla ett plenum för KKP:s centralkommitté i Lushan i augusti 1959. Efter en häftig debatt antog det numera berömda mötet – känt som Lushan-konferensen – en resolution som krävde en omorganisation av folkens kommuner. Resolutionen förklarade att producentkooperativen skulle vara den grundläggande ägandeformen – dvs. en återgång till den produktionsform som gällde före det stora språnget framåt. Plenumet vidtog också åtgärder för att omorganisera oliktankande inom regeringen. Peng Dehuais position som försvarsminister övertogs av Lin Biao, Huang K'o-ch'eng avskedades från sin post och flera andra centralkommittémedlemmar försvann från det offentliga livet.

Mao själv hade, i ett försök att dölja sina misstag, avgått som statschef i december 1958 och föreslagit att hans position skulle övertas av Liu Shao-ch'i. Liu utnämndes formellt till posten i april 1959. Nu övergick ansvaret till honom att vidta åtgärder för att rätta till den allvarliga ekonomiska situationen och det massiva missnöjet.

Q. Kunde Liu genomföra några reformer i sin nya position?

A: Tillsammans med Teng Hsiao-p'ing, partiets generalsekreterare, och P'eng Chen, borgmästare i Peking, inledde Liu en kampanj för att rätta till situationen, som innefattade att

stoppa stålframställningen i bakgårdarna, återställa privata jordlotter och personlig äganderätt till boskap, återställa den fria marknaden på landsbygden och avskaffa de flesta gemensamma kök och daghem. Den stora majoriteten av befolkningen, särskilt bönderna, välkomnade dessa reformer med entusiasm. Produktionen ökade och den extrema bristen på grönsaker och kött minskade. Från 1960 till 1961 rådde en faktisk hungersnöd, som kunde hänföras till folkkommunerna, men i början av 1963 hade jordbruksproduktionen återställts till nästan samma nivå som före kommunernas införande.

För de som arbetade inom utbildning och kultur tillät Liu en viss yttrandefrihet och självständighet i deras arbete. Detta ledde omedelbart till många tidnings- och tidskriftsartiklar och några nya pjäser. Wu Han, vice borgmästare i Peking, skrev en pjäs med titeln *Hai Jui avskedad från sitt ämbete*, en tydlig hänvisning till den nyligen genomförda utrensningen av P'eng Te-huai. Pjäsen publicerades i *Pekings Dagblad* i januari 1961 och spelades på en scen i Peking. Den fick ett utomordentligt positivt mottagande av både publik och kritiker, både för sitt konstnärliga och politiska innehåll. Teng T'o, sekreterare i Pekings kommunala kommitté, Wu Han och Liao Mo-sha, chef för enhetsfronten i Peking, skrev ett stort antal artiklar som publicerades i Pekings tidningar och tidskrifter. De publicerade två pamfletter, *Notiser från trefamiljsbyn* och *Aftonsamtal vid Yenshan*, där de använde gamla fabler, liknelser, historiska analogier och satir för att kritisera Mao.

Vid ett möte i Dairen i augusti 1962 uttryckte författare från hela Kina sitt missnöje med det stora språnget framåt, folkkommunerna och Maos politik inom litteratur och konst. En av dem sa: "Böndernas liv blir allt sämre." Chou Yang, vice minister i kulturdepartementet, sa: "Folkkommunerna är äventyrspolitik. Det stora språnget framåt representerar subjektiv idealism." Dessa kommentarer illustrerar det djupa missnöjet bland litterära personer.

En reform av utbildningen inleddes med publiceringen av "Sextio punkter för reformer av den högre utbildningen", utgiven av centrala utbildningsdepartementet. Dessa reformer syftade till att uppmuntra studenter att studera inom sina intresseområden och gav dem den tid som behövdes för detta, vilket de inte hade haft under det stora språnget framåt. Lius reformer gav honom stor respekt och stöd från folket, särskilt bönderna och intellektuella – en situation som var mycket ogynnsam för Mao. Liu höll ett tal vid ett möte som centralkommittén sammankallade den 22 februari 1962, där han sa:

De tillfälliga ekonomiska svårigheterna berodde på allvarliga fel och misstag i vårt arbete – 30 procent berodde på naturkatastrofer och 70 procent på konstgjorda katastrofer. Attackerna mot högeranhängarna i Lushan 1959 [P'eng Te-huai] var överdrivna, även om de kallades ett försök att rehabilitera dem. Kampen var felaktig. ... Partiet saknade demokrati. Partilivet var en brutal kamp och en skoningslös strid.

Detta tal, som under kulturrevolutionen i publicerades *Rödgardister i huvudstaden*, var ett försök att misskreditera Liu, men i själva verket gjorde det honom en tjänst genom att förklara hans åsikter för allmänheten. Det var Lius första försök att reformera partilivet och rehabilitera P'eng Te-huai och andra.

Under tiden förberedde Mao sig för att återupprätta sin kult och hämnas på sina motståndare. Först använde han Lin Piao, nyutnämnd försvarsminister, för att sprida sina tankar och etablera sin kult inom armén. I början av 1960-talet lade Lin Piao fram en resolution för centrala militärkommittén med titeln "Korrekt hantering av fyra frågor inom arméns politiska områden", där han betonade individens roll i politik och tänkande. När resolutionen antogs förklarade Lin: "Alla måste läsa ordförande Maos böcker, lyssna på ordförande Maos ord och arbeta enligt ordförande Maos instruktioner." Vid en arbetskonferens i centralkommittén i september 1963 lanserade Mao parollen "Vi får inte glömma klasskampen". Samma konferens utfärdade ett kommuniké som löd:

Under övergångsperioden från kapitalism till socialism ... finns kampen mellan proletariatet och bourgeoisin fortfarande kvar. Kampen mellan socialismens och kapitalismens två linjer finns fortfarande kvar. Denna kamp återspeglas oundvikligen inom partiet. ... Vi måste vara uppmärksamma i tid och vi måste kämpa beslutsamt mot olika typer av opportunistiska tendenser. Betydelsen av centralkommitténs åttonde plenum i augusti 1959 i Lushan var den förkrossande segern över den högerorienterade tendensen. Det vill säga, krossandet av revisionisternas attack.

Dessa meningar var en varning till Liu Shao-ch'i om att han och hans opposition skulle krossas som P'eng Te-huai om de fortsatte med sin så kallade revisionistiska tendens. Sedan dess har etiketterna "revisionist" och "opportunist" ofta använts mot alla Maos motståndare inom partiet. Vid ett möte med Allkinesiska federationen för litteratur och konst i juni 1964 uttalade Mao: "Under de senaste femton åren har denna förening och de flesta av dess andra publikationer till stor del misslyckats. ... De har till och med varit nära revisionism. Om de inte omformar sig själva kommer de förr eller senare att bli grupper av den ungerska Petöfi-typen."

Mao varnade dem inom kultursektorn som var influerade av Liu, men dessa ord om de ungerska revolutionärerna var också ett tecken på den kommande kulturrevolutionen.

F. Varför startade Mao kulturrevolutionen?

S: Kulturrevolutionen i Kina utlöstes av de tragiska händelserna i Indonesien i oktober 1965. Indonesiens kommunistiska parti hade varit det största i den kapitalistiska världen, med 3 miljoner medlemmar och 10 miljoner sympatisörer. Sedan början av 1960 hade Mao desperat försökt vinna detta parti till sin sida i konflikten mellan Kina och Sovjetunionen. Mao bjöd in den indonesiska kommunistpartiledaren D. N. Aidit till Peking flera gånger för diskussioner, under vilka Mao föreslog ett samarbete mellan kommunistpartiet och Sukarnos regering, med förebild i samarbetet mellan KKP och KMT under den andra kinesiska revolutionen. Det indonesiska kommunistpartiet antog denna opportunistiska politik, vilket banade väg för en statskupp i oktober 1965, under vilken 250 000 till 500 000 kommunister och militanta slaktades, däribland Aidit. Denna tragedi skakade hela världen och innebar ett hårt slag mot det kinesiska kommunistpartiets och Maos egen trovärdighet. Många ledare inom KKP var missnöjda med Maos politik vid denna tidpunkt, vilket tvingade Mao att sammankalla ett extra möte i KKP i september-oktober 1965. Vid mötet skyllde vissa partiledare det indonesiska nederlaget på KKP:s inflytande. En talare, P'eng Chen, sade: "Alla är lika inför sanningen, och om ordförande Mao har gjort några misstag bör han kritiseras."

Efter detta bakslag lämnade Mao Peking för Shanghai för att omgruppera sina styrkor, bland dem Chang Ch'un-ch'iao, direktör för Shanghais kulturråd, och Yao Wen-yuan, redaktör för *Wen Hui Pao* [dagstidning i Shanghai]. Yao Wen-yuan skrev under Maos ledning en kritik av pjäsen *Hai Jui avskedad från sin tjänst* för sin tidning, och publiceringen av denna kritik kan betraktas som det första "skottet" som avfyrades i kulturrevolutionen. En kampanj för att propagera för Maos tankar inleddes i *Befrielsearméns Dagblad* under ledning av Lin Piao, med slagord som "Man måste studera Mao Tse-tungs tankar och höja Maos tankars fana" och "Maos tankar är revolutionens ledstjärna för världens folk". I en ledare den 1 januari 1966 stod det: "Varje ord från ordförande Mao är sanning. Vi måste bestämt stödja och genomföra allt som överensstämmer med Mao Tse-tungs tankar och vi måste bestämt motstå och motsätta oss allt som inte överensstämmer med Maos tankar." Detta budskap riktade sig mot Liu Shao-chis och centralkommitténs auktoritet.

Några få författare i Peking och Shanghai fortsatte att försvara Wu Han mot hans kritiker tills Lin Piao gav order om en total attack mot den "partifientliga" tendensen. *Befrielsearméns Dagblad* användes för att driva denna kampanj, som gick så långt att den föreslog fysisk eliminering av oppositionen. Arméns kadrer mobiliserades. Även efter att Wu och hans

anhängare hade slutat skriva fortsatte Mao att anklaga dem för ”antisocialistisk”, ”partifientlig”, ”kontrarevolutionär” verksamhet och verksamhet för att återupprätta ”kapitalismen” – vilket gjorde Wu fullständigt vanärad. I april skrev Yao Wen-yuan en annan artikel som fördömde *Notiser från trefamiljsbyn* och *Aftonsamtal vid Yenshan*. Strax därefter uteslöts Teng T'o och de andra författarna till dessa artiklar ur partiet.

I slutet av april skickade Lin Piao trupper för att ockupera Pekings kommunstyrelse. Mao återvände till Peking från södern och proklamerade formellt den ”Stora proletära kulturrevolutionen”. Han inrättade också Gruppen för kulturrevolution (Femmannagruppen) med Ch'en Po-ta som första ordförande och Chiang Ch'ing som andra ordförande. Pekings kommunstyrelse, med P'eng Chen som ordförande, avsattes formellt i början av juni 1966. Lu Ting-i, chef för partiets propagandadepartement, Chou Yang, vice kulturminister, och andra högt uppsatta kadrer inom kulturinstitutionerna avsattes. Lo Jui-ch'ing, stabschef, arresterades och i mitten av juni stängdes alla skolor från grundskolan till universitetsnivå i kulturrevolutionens namn. Nästan alla rektorer och skolchefer vid universitet och gymnasier, liksom många lärare och professorer, attackerades av sina elever under ledning av Femmannagruppen med Ch'en Po-ta och Chiang Ch'ing i spetsen.

Liu Shao-ch'i och Teng Hsiao-p'ing försökte vända utvecklingen genom att sammankalla ett extra möte i centralkommittén. Men Mao vägrade att delta, eftersom hans plan för att rensa ut Liu och Teng ännu inte var fullbordad. När Mao återvände till Peking beordrade han Lin att omringa staden med armétrupper. Därefter sammankallade han ett extra plenum i centralkommittén i början av augusti, som antog ”Ett beslut om den stora proletära kulturrevolutionen”. De viktigaste punkterna var: ”att bekämpa och krossa de personer i maktställning som slår in på den kapitalistiska vägen” och att omorganisera politbyråns ständiga utskott. Liu Shao-ch'i avsattes därmed från sin post som partiets förste vice ordförande och ersattes av Lin Piao. Plenumet uppmanade också alla studenter i landet att organisera sig i Röda gardet.

Deras första projekt var en kampanj för att förstöra de ”fyra gamla” – gamla idéer, gammal kultur, gamla seder och gamla vanor – och etablera de ”fyra nya”. I slutet av augusti, vid en massdemonstration i Peking, instruerade Lin Piao Röda gardet att ”isolera och rensa ut de partifunktionärer som slagit in på den kapitalistiska vägen”.

Demonstrationer och väggaffischer som attackerade lokala ledare vällde fram.

Vissa lokala ledare organiserade sina egna Röda garden för att motverka Maos styrkor, vilket resulterade i våldsamma sammandrabbningar i flera delar av landet. Den 15 september höll Lin Piao, som agerade för Mao, ett tal inför en stor samling av Röda gardet, där han försäkrade dem om arméns stöd i deras attacker mot de tjänstemän som motsatte sig Maos tankar. Detta tal tog bort alla hämningar. Rödgardisterna startade en affischkampanj i Peking, där de namngav ledande partimedlemmar och anklagade dem för att ”slå in på den kapitalistiska vägen”. De pekade ut regionala ledare som Li Ch'ingch'üan, förste sekreterare i sydvästra byrån, Liu Lan-t'ao, förste sekreterare i nordvästra byrån, och Li Hsueh-feng, sekreterare i norra byrån. Även statliga tjänstemän attackerades, och slutligen riktades anklagelserna mot Liu Shao-ch'i, ordförande för Folkrepubliken Kina, och Teng Hsiao-p'ing, generalsekreterare för KKP. I slutet av oktober hölls ett särskilt sjutton dagar långt möte där Liu och Teng tvingades göra självkritik. Efter mötet arresterades P'eng Chen och Lu Ting-i.

F. Betyder detta att Mao hade lyckats krossa sina motståndare?

S: Mao trodde det. Den 26 december hölls en stor segerfest för Röda gardet i Peking, och tidningar som *Röda Fanan* proklamerade kulturrevolutionens triumf. Efterföljande händelser visade dock att oppositionen var långt ifrån krossad.

Hösten 1966 organiserades en mäktig grupp rödgardister av Chang Ch'un-ch'iao, Yao Wen-yuan och Wang Hung-wen för att attackera de lokala myndigheterna i Shanghai. Partiet och regeringen i Shanghai, ledda av borgmästare Ts'ao Ti-ch'iu och första sekreteraren i kommunalkommittén Ch'en P'ei-hsien, svarade med att erbjuda arbetarna eftergifter för att vinna deras lojalitet. Under den första veckan i januari 1967 var motsättningarna så intensiva att en generalstrejk utbröt, som Mao uppfattade som riktad mot det Röda gardet och kulturrevolutionen som helhet. På Maos order instruerade partiets centralkommitté de "vänsterorienterade" rödgardisterna att ta makten i Shanghai. Detta gjorde det möjligt för en del av armén, under Lin Piao, att kväsa strejken. Mao rensade sedan ut hela ledningen för partiet och regeringen, samt kadren i Shanghais fabriker, fackföreningar och utbildnings- och kulturinstitutioner. De löneökningar och arbetsvillkor som nyligen hade erövrats upphävdes, och hela stadens ekonomiska struktur lamslogs. Chou En-lai ingrep med ett förslag om att inrätta en revolutionär kommitté, bestående av armékadrer, rödgardister och några av de ursprungliga offentliga tjänstemännen i Shanghai. Denna så kallade trippelallians var den första revolutionära kommittén som inrättades för att ersätta det gamla regeringssystemet. Partiet och regeringen i Shanghai var fast i händerna på Chang Ch'un-ch'iao, Yao Wen-yuan och Wang Hung-wen (som nyligen stämplats som medlemmar av "de fyras gäng"), som höll Shanghai som en fästning för Maos fraktion fram till Hua Kuo-fengs utrensningar förra hösten.

Under tiden inträffade en allvarlig konflikt mellan rivaliserande rödgardister i Nanking. Cirka femtio personer dödades och mer än hundra skadades. Mao kunde inte stödja sina rödgardister med armén eftersom de rivaliserande rödgardisterna backades upp av de lokala tjänstemännen i Nanking samt arméchefen Hsu Shih-yu. Återigen ingrep Chou En-lai och utarbetade en kompromiss. I provinsen Honan försökte de rödgardister som kallade sig "7 februari-kommunen" följa Shanghais exempel genom att proklamera maktövertagandet. De lokala myndigheterna följde Nankings exempel och gjorde motstånd med stöd från armén. Kampen om makten pågick från februari till juni 1967, och många dödades och skadades. "7 februari-kommunen" besegrades och några arméofficerare rensades ut, men makten förblev i händerna på de ursprungliga myndigheterna.

Den mest dramatiska episoden ägde rum i Wuhan i juli när en stark grupp rödgardister, med stöd av Pekings Grupp för kulturrevolutionen, försökte ta makten. De lokala myndigheterna organiserade en motståndsstyrka som kallade sig "En miljon modiga trupper". De stöddes av Ch'en Tsai-tao, arméchefen i området. De maoistiska rödgardisterna var tvungna att be Peking om hjälp, och Gruppen för kulturrevolutionen skickade Hsieh Fu-chih, minister för allmän säkerhet, och Wang Li, tillförordnad chef för partiets propagandadepartement. De anlände till Wuhan den 14 juli och fördömde armén för att stödja de "konservativa". De arresterades omedelbart av armén.

Lin Piao anlände med krigsfartyg för att överlämna ett ultimatum om att myndigheterna i Wuhan måste kapitulera och frige sina fångar eller möta ett väpnat angrepp. Myndigheterna tvingades kapitulera, varefter många parti- och regeringsledare avskedades, däribland Ch'en Ts'ai-tao. De "miljoner modiga truppena" upplöstes. Det verkade vara en seger för Mao, men återigen var situationen långt ifrån stabil.

F: Förenade rödgardisterna någonsin kampanjerna mot regeringsföreträdare eller fortsatte de att slåss fysiskt sinsemellan?

S: Efter händelserna i Wuhan skrev Mu Hsing och Wang Li, under ledning av Chiang Ch'ing och Ch'en Po-ta, en artikel i *Röda Fanan* där de beordrade Röda gardet att attackera "en handfull militärer" och "beslagta vapen från militära vapenförråd". Detta tvingade fram en

motattack från militära tjänstemän, som gick samman med lokala parti- och regeringsmedlemmar för att organisera sina egna rödgardister.

En redogörelse för dessa händelser gavs av Ch'en Pi-lan vid Fjärde internationalens världskongress 1969:

Sedan Mao organiserade de Röda garderna för att ta makten i början av januari 1967 har ingen del av Kina skonats från de enorma och brutala sammandrabbningarna mellan olika fraktioner och tendenser. Det är just dessa sammandrabbningar som kännetecknar den dramatiska nya fasen i den så kallade kulturrevolutionen. Höjdpunkten för dessa blodiga händelser inträffade mellan april och juli 1968, främst i provinserna Kwangsi, Kwangtung, Yunnan, Tibet, Sinkiang och Fukien. Omfattningen av dessa sammandrabbningar kan i själva verket betraktas som ett lokalt inbördeskrig.

I Kwangsi var till exempel Röda gardet uppdelat i två olika grupper. Den ena kallade sig ”22:a april-rebellarmén”, vars kadrer bestod av studenter, några arbetare och vissa arméenheter, och stod under direkt ledning av Gruppen för kulturrevolutionen i Peking. Den andra kallade sig ”(Kwangsis förenade rebellhökvarter”, vars kadrer huvudsakligen bestod av arbetare och bönder, arméenheter, partifunktionärer och studenter. Den senare gruppen organiserades och kontrollerades bakom kulisserna av den första provinssekreteraren i Kwangsi, Wei Kuo-ch'ing, samt av en hög militär befälhavare. Kampen mellan dessa två grupper nådde sin kulmen i en konflikt i maj i Wuchow. De modernaste vapnen användes – från moderna gevär och kulsprutor till tungt artilleri och stridsvagnar – vilket ledde till tusentals döda och sårade i båda grupperna. Enligt rapporter publicerade i *Rasande tidvägor i Västra floden* (Hsi Chiang Nu Ch'ao) som gavs ut av gruppen ”22:a april-rebellarmén” led deras sida flera tusen döda och sårade, mer än 3 000 tillfångatagna, varav 317 avrättades. De rapporterade också att över 2 000 hem förstördes. Liknande strider ägde också rum i andra städer i Kwangsi, såsom Nanning, Liuchow och Kweilin, samt i de provinser som jag nämnde tidigare. I provinsen Yunnan sade till exempel arméchefen Tang Fu-jen i Kunming (provinsens huvudstad) den 3 juli 1968 i sin personliga rapport till Mao i Peking att över 30 000 hade dödats i hela provinsen Yunnan. Mao svarade att han uppskattade att antalet var närmare 80 000. ”Enligt lokaltidningarna”, sade Mao, ”dödades 160 000. Detta är kanske överdrivet. Jag skulle uppskatta att minst 80 000 har dödats” (*Folkets dagblad*).

Som ett resultat av den allvarliga situation jag just har beskrivit tvingades Mao att vidta vissa åtgärder för att lindra sin prekära situation. Först publicerades en nödorder den 3 juli 1968, och sedan utfärdades en nödappell den 24 juli. Dessa krävde att alla strider mellan de olika rödgardisterna och arbetargrupperna omedelbart skulle upphöra. Samtidigt skickades arméavdelningar från Peking till områden som Kwangsi, Yunnan, Fukien och Sinkiang för att ingripa i striderna. Det var först på detta sätt som Mao kunde sätta stopp för den lokala inbördeskrigssituationen. Mao krävde också att revolutionära kommittéer skulle inrättas i de fem återstående provinserna Kwangsi, Yunnan, Tibet, Fukien och Sinkiang, samt i deras huvudstäder.²⁹

Det bör noteras att de revolutionära kommittéerna, de så kallade trippelallianserna, kontrollerades av militären, eftersom kommitténs ordförande oftast var den lokala arméchefen. Röda gardisterna tvingades återvända till skolan eller arbetet och många av dem skickades till landsbygden. Officiella siffror anger att tio miljoner ungdomar förvisades på detta sätt.

F. Röda garderna var utan tvekan ett kraftfullt verktyg för Mao så länge det varade.

S: Ja. Men saker och ting gick inte alltid enligt Maos plan. I januari 1967, till exempel, strax efter maktövertagandet i Shanghai och utrensningen av hela ledningen, kritiserade flera framstående gamla ledare – T'an Chen-lin, jordbruksminister; Yeh Chien-ying, vice ordförande i centralkommitténs militära kommission; Nieh Jung-chen, chef för vetenskaps-

²⁹ Ch'en Pi-lan, [The New Developments in the Chinese Situation](#) ur *International Information Bulletin nr 8, maj 1969* (New York: Socialist Workers Party).

och teknikkommittén; och Li Fu-ch'un, chef för planeringskommittén – alla medlemmar i partiets politbyrå – öppet Gruppen för kulturrevolutionen för att ha initierat utrensningen. Maoisterna betecknade sina inflytelserika kritiker som ”februari-motströmmen”. Det var först genom Chou En-lais ingripande som en kompromiss kunde bryta dödläget mellan Mao och de gamla ledarna. T'an Chen-lin, jordbruksminister, avsattes från sin post, men i övrigt vann de gamla ledarna en mindre seger.

En annan händelse gällde ”16 maj-armékåren”, en grupp rödgardister i Peking under ledning av Ch'i Pen-yu, Wang Li och Gruppen för kulturrevolutionen. De förde en kampanj mot ministrarna i centralregeringen i hopp om att ersätta dem med Maos anhängare. Chou En-lai ledde ett hårt motstånd mot denna manöver, i direkt konflikt med Chiang Ch'ing och Ch'en Po-ta. Mao tvingades backa och avskeda Ch'i Pen-yu, Wang Li och sina andra handplockade ersättare från Gruppen för kulturrevolutionen.

I Hunan sommaren 1967 attackerade en mäktig grupp rödgardister kallad Sheng-Wu-lien (Proletära revolutionärers stora allians) lokala tjänstemän och beslagtog vapen från armén. De ockuperade till och med några fabriker och finansinstitut. Med stöd av Chiang Ch'ing och Ch'en Po-ta utfärdade de en proklamation med titeln ”Vart går Kina?” där de attackerade de revolutionära kommittéerna som en byråkratisk apparat för den ”nya bourgeoisin” och kallade Chou En-lai en representant för den ”nya bourgeoisin”. De krävde att äkta ”folkets kommuner” skulle bildas i Kina som den enda revolutionära framtiden för landet.³⁰

Trots sina förvirrade och tvetydiga idéer återspeglade de Röda gardena en revolutionär tendens bland massorna. Av denna anledning övergav Chiang Ch'ing och Ch'en Po-ta dem. Mao skickade en representant för politbyråns ständiga utskott, K'ang Sheng, för att upplösa ”Proletära revolutionärers stora allians”, som stämplades som kontrarevolutionär och brutalt undertrycktes av myndigheterna i Hunan (inklusive Hua Kuo-feng).

En fjärde händelse som Mao inte kunde kontrollera inträffade i augusti 1968. En kamp utbröt i Kanton mellan de Röda gardena, som stöddes av Gruppen för kulturrevolutionen i Peking, och Röda gardet, som stöddes av de lokala myndigheterna i Kwangtung och militärbefälhavaren Huang Yung-sheng. Huang var Lin Piaos man och var därmed immun mot direkta attacker från Gruppen för kulturrevolutionen. Han befordrades faktiskt till stabschef i Peking.

F. Kan massmobiliseringarna under kulturrevolutionen betraktas som en revolutionär rörelse mot byråkratin?

S: Denna fråga har varit omtvistad bland radikaler och till och med vissa trotskister under de senaste tio åren. Svaret ligger i hur Röda gardena var organiserade och vilka metoder som användes för att bekämpa byråkratin. Följande utdrag ur en artikel av George Novack och Joseph Hansen ger en del av denna information:

Skolor stängdes och miljoner ungdomar släpptes lösa. De erbjöds sedan ett speciellt privilegium som skulle ha varit attraktivt t.o.m. i ett rikt kapitalistiskt land; nämligen att göra en tripp till Peking på regeringens bekostnad. Transport, fritt husrum och fria måltider ordnades åt en, stor del av dessa framåtblickande kandidater för den nya organisationen.

Politiken var att få dessa ungdomar att sluta upp på en av de stridande fraktionernas sida med sådana medel och att förleda dem att anta dess fraktionella plattform utan att de informerades om avsikterna, utan att ge de oppositionella strömningarna tillfälle att presentera sina ståndpunkter i en hederlig debatt, och, i själva verket, med oppositionen smäddad och brännmärkt från början utan

³⁰ [För en svensk översättning av detta dokument, se: [Vänstern i kulturrevolutionen](#),]

hörande såsom illojal och t.o.m. kontrarevolutionär, en ”ynklig handfull” monster, demoner och spöken. . .

De anklagade ledarnas verkliga ”brott” är inte att de har intrigerat för att återinföra kapitalismen, utan att de har allvarliga meningsskiljaktigheter med Mao-Lin-fraktionen. Deras åsikter falsifieras för att misskreditera dem i massornas ögon och för att förgöra dem politiskt, om än inte fysiskt.

Dessa polemiska metoder som Mao och hans män lärde sig i den stalinistiska skolan, tillämpades först mot trotskisterna, senare mot chrusjtjoviterna och deras allierade, och används nu mot några av deras äldsta vapenbröder. Det förekommer inga innovationer i mönstret utöver stilistiska egendomligheter vid utnyttjandet av det och inte ens dessa är särskilt nya.³¹

Jag vill bara tillägga att Mao organiserade Röda gardena för att hjälpa till att krossa Liu Shao-ch'i/Teng Hsiao-p'ing-fraktionen. När fraktionen var krossad upplöste Mao snabbt Röda gardena med hjälp av armén under Lin Piao. Sedan blev Lin själv Maos nästa mål.

F. Vad blev det totala resultatet av kulturrevolutionen?

S: Det kinesiska samhället kastades in i fullständig kaos, som efter ett förödande krig. KKP och dess ungdomsorganisation krossades. Maos order och citat ersatte partiets stadgar och regeringens lagar. Centralregeringen behöll sin yttre fasad, men regeringen på alla nivåer hade förändrats. Den nyinrättade revolutionära kommittén utövade statsmakten under militärens kontroll, med undantag för några få städer som Shanghai och Peking. Nästan alla gamla ledare som hade kämpat tillsammans med Mao före och under den tredje kinesiska revolutionen hade blivit förrådda och utsattes för hårda angrepp från Röda gardena. De flesta blev utrensade och några skickades till arbetsläger och fängelser. Landets utbildningssystem och kulturliv hade förstörts. Tusentals lärare, konstnärer och författare hade utrensats från partiet och avskedats från sina jobb.

Miljontals rebelliska rödgardister hade förvisats till landsbygden och bergen. Ekonomin befann sig i stagnation och produktiviteten hade minskat drastiskt. Arbetare, bönder, tekniker och partikadrer som hade deltagit i kulturrevolutionen eller som hade umgåtts med någon som hade utrensats, utrensades själva.

Maos utrikespolitik blev extremt sekteristisk, vilket framgår av det faktum att han vägrade att gå med i en enhetsfront med de andra arbetarstaterna mot USA:s imperialism i Vietnam. Å andra sidan tillät han Röda gardet i Peking att storma de brittiska och sovjetiska ambassaderna. I kölvattnet av kulturrevolutionen blev Kina extremt isolerat i omvärldens ögon. Denna isolering och Kinas förödande interna kriser utgjorde bakgrunden till KKP:s nionde kongress.

F. Vad hände vid den nionde kongressen?

S: Kongressen, som hölls i april 1969, besöktes av 1 512 delegater, som hade utsetts, inte valts, av de lokala revolutionära kommittéerna. Från början dominerades kongressen av dem som nyligen hade blivit framträdande under kulturrevolutionen.

Lin Piao höll ett politiskt tal på centralkommitténs vägnar, vars medlemmar till största delen hade rensats ut. Lin berömde Mao för att ha startat kulturrevolutionen och berömde armén för att ha genomfört den. Han nämnde aldrig några av de problem som uppstått och lade inte fram några förslag för att återuppbygga ekonomin och folkets moral. Hans tal var en ström av abstrakta slagord:

”Ta ett krafttag i revolutionen, främja produktionen”. . . .

... utveckla förbindelserna av vänskap, ömsesidig hjälp och samarbete med de socialistiska länderna i enlighet med den proletära internationalismens princip; att stödja och bistå alla förtryckta folk och

³¹ George Novack och Joseph Hansen, [Omvälningen i Kina – En analys av de stridande krafterna](#), s. 47–48, 52.

nationer i deras revolutionära kamp; och att sträva efter fredlig samlevnad med länder med andra samhällssystem på grundval av de fem principerna...

Begrav USA-imperialismen, sovjetrevisionismen och deras lakejer. . . .³²

Lin föreslog att alla kadrer som begått misstag i det förflutna skulle återinsättas i parti- eller regeringsarbete om de erkände sina fel. Detta förslag syftade till att återuppbygga Mao-Lin-fraktionens led, men kadreerna strömmade inte tillbaka till partiet på dessa villkor. Den viktigaste segern för Mao och Lin vid kongressen var antagandet av en ny partikonstitution, som återinförde hänvisningarna till ”Mao Tse-tungs tänkande” som hade utelämnats av den åttonde partikongressen:

Maotsetungtänkandet är marxismen-leninismen under den era då imperialismen går mot sitt totala sammanbrott och socialismen rycker mot sin världsomfattande seger...

Under ett halvt sekel ... har ordförande Mao förenat marxismen-leninismens allmängiltiga sanning med revolutionens konkreta praktik, övertagit, försvarat och utvecklat marxismen-leninismen på de politiska, militära, ekonomiska, kulturella, filosofiska och andra områden och fört den till ett högre och helt nytt stadium.³³

Kamrat Lin Piao har konsekvent hållit högt den stora röda fanan med Mao Tse-tungs tänkande och har på det mest lojala och resoluta sätt genomfört och försvarat kamrat Mao Tse-tungs proletära revolutionära linje. Kamrat Lin Piao är kamrat Mao Tse-tungs nära vapenbroder och efterträdare.³⁴

Kongressen valde en ny centralkommitté med 170 medlemmar, där militärer tog 30 procent av platserna. Nio militärer valdes till politbyrå med 21 medlemmar. Militären hade majoriteten av posterna i den nya regeringen, med försvarsministern, arméstabschefen, flygvapenchefen och chefen för marinens politiska kommission, alla under Lin Piaos inflytande. Lin kontrollerade också de militärer som ledde revolutionskommittéerna.

F. Vad orsakade konflikten mellan Mao och Lin?

S: Efter den nionde kongressen kände Mao sig starkt hotad av att landets militära apparat stod under Lins kontroll och proklamerade en ny slogan: ”Partiet måste styra vapnen, inte vapnen styra partiet.” Lin svarade på detta tecken på Maos förändrade inställning till honom genom att organisera sin egen fraktion. Mao inledde elimineringen av sina nya motståndare med utrensningen av Ch'en Po-ta i augusti 1970 från hans post som ordförande för Gruppen för kulturrevolutionen och medlem av politbyråns ständiga utskott. Det var inte klart vid den tidpunkten varför Ch'en hade försvunnit från det offentliga livet, men senare, vid den tionde partikongressen, betecknade Chou En-lai Ch'en som en huvudmedlem i Lin Piaos ”antiparti”-grupp. Efter att Ch'en hade rensats bort tvingades Lin avslöja sina planer. I ett dokument med titeln ”Översikt över projekt 571” skrev han:

han [Mao] missbrukade det förtroende och den post som det kinesiska folket gett [honom]... I själva verket blev han en modern Qin Shi Huang. ... Han är ingen riktig marxist-leninist och använder namnet marxism-leninism för att genomföra sin doktrin om konfucianism-menciusism, med Qin Shi Huangs metoder. Han är den största tyrannen i Kinas historia.³⁵

Dessa anklagelser mot Mao gjorde det tydligt att Lin förberedde en statskupp. Han blev dock förrådd av sin egen dotter innan han hann agera. Maos regering hävdade senare att Lin och hans viktigaste anhängare försökte fly till Sovjetunionen, men att deras flygplan sköts ner över Yttre Mongoliet. Alla passagerare omkom.

³² Lin Piao, ”Report to the Ninth National Congress of the Communist Party of China” *Peking Review*, 30 april 1969, s. 27, 33, 34. [Svensk översättning: [Rapport till Kinas Kommunistiska Partis nionde nationalkongress.](#)]

³³ Samma, s 23, 29, 36

³⁴ Samma, s 36 (ej talet, utan ”The Constitution of the Communist Party of China”)

³⁵ Citerat av den trotskistiska månadstidningen *October Review* i Hongkong, augusti 1974.

Mao befann sig i en desperat isolerad ställning efter att på ett eller annat sätt ha eliminerat så många av partiets ledare. Det var omöjligt för honom att offentligt förklara sin konflikt med Lin, därför behövde Mao hjälp av Chou En-lai. Mao-Chou-kombinationen försökte rensa luften vid partiets tionde kongress i augusti 1973. Chou lade fram en politisk rapport i centralkommitténs namn, där han betecknade Lin som en ”borgerlig karriärst” och en ”konspiratör” som ”genomförde [en] kupp i ett vilt försök att mörda vår store ledare ordförande Mao”. Lin anklagades för att ha försökt förvandla KKP till ett ”revisionistiskt, fascistiskt parti” och återinsätta jordägarna och de borgerliga klasserna.

Internationellt ville de kapitulera för den sovjetiska revisionistiska socialimperialismen och alliera sig med imperialismen, revisionismen och reaktionen för att motsätta sig Kina, kommunismen och revolutionen.

Lin Piao, denna borgerliga karriärst, konspiratör och dubbelspelare, bedrev intriger inom vårt parti inte bara under ett decennium utan under flera decennier.³⁶

Det mesta av Chous rapport var ren förtal, men den tjänade till att fastställa skälen till varför Lin hade förrått Mao. Alla hänvisningar till Lin togs bort från partiets stadgar. Ett antal gamla ledare som Teng Hsiao-p'ing, T'an Chen-lin och Ulanfu rehabiliterades. Vissa militära befälhavare som Hsu Shihyu, Ch'en Hsi-lien och Han Hsien-ch'u rehabiliterades också. Wang Hung-wen befordrades till vice ordförande i partiet. En landsomfattande kampanj för att kritisera Lin Piao och Konfucius inleddes från hösten 1973 till slutet av 1974, under vilken resterna av Lins fraktion attackerades och rensades ut och militära befälhavare förflyttades från sina stödbaser. Hsu Shih-yu förflyttades från Nanking till Kanton, Ch'en Hsi-lien från Manchuriet till Peking och Han Hsien-ch'u från Fukien till Lanchow. Mao antog att alla dessa förändringar skulle säkra hans personliga diktatur än en gång, men en ny mäktig person stod i hans väg – Chou En-lai.

F. Hade Chou sin egen fraktion?

S: Sedan Liu Shao-ch'i- och Lin Piao-fraktionerna försvunnit hade Chou blivit en magnet för missnöjda ledare och kadrer. Chous växande makt blev tydlig vid den fjärde nationella folkkongressen i januari 1975, som enhälligt antog hans förslag om de fyra moderniseringarna – inom industri, jordbruk, försvar samt vetenskap och teknik. De flesta av de nyvalda medlemmarna i ständiga utskottet var Chous anhängare, däribland dess ordförande Chu Te, en av Maos ärkefiender. Chou En-lai omvaldes till premiärminister, Teng Hsiao-p'ing blev förste vice premiärminister och arméchef. Yeh Chien-ying blev försvarsminister. Den enda posten som togs av en medlem av Maos fraktion var tredje vice premiärminister och chef för arméns politiska kommission, till vilken Chang Ch'un-ch'iao valdes. Kort sagt blev Chou En-lai den verkliga ledaren för Folkrepubliken Kina och Mao var nu bara en galjonsfigur.

Efter kongressen inledde Mao en ny kampanj riktad mot Chous fraktion. I en ledare i *Röda Fanan* från mars 1975 stod det:

Miljontals människor måste lära sig och förstå marxismen när det gäller teorin om proletariats diktatur, vilket är det viktigaste för att konsolidera och stärka proletariats diktatur. Alla medlemmar i partikommittéerna måste lära sig och förstå teorin om proletariats diktatur för att medvetet kunna genomföra den grundläggande linjen och all politik och gå vidare med att genomföra kampanjen mot Lin, mot Konfucius [dvs. mot Chou och Peng].

Mao använde teorin om proletariats diktatur som en rökriddå för Mao Tse-tungs diktatur och rättfärdigade alla tidigare utrensningar som nödvändiga för att försvara marxistiska principer. Mao varnade också ”alla medlemmar av partikommittéerna” för att de skulle straffas hårt eller

³⁶ [Peking Review, 7 september 1973](#), s. 20 (Chou En-lai: ”Report to the Tenth National Congress of the CCP”)

utrensas om de inte ”förstod” Maos personliga diktatur och genomförde Maos ”grundläggande linje och alla politiska riktlinjer”.

Maoisterna skrev en rad artiklar där de indirekt anklagade Chou för att vara en förrädare. De jämförde honom med den berömda karaktären Sung Chiang i romanen *Water Margin*, som hade blivit förrädare. Utöver det offentliga förtalet orsakade maoisterna Chou En-lai stort fysiskt obehag under hans sista sjukdom, i hopp om att påskynda hans död. De lät hans personliga läkare förflyttas från Peking så att han inte kunde ta hand om Chou. Wang Hung-wen tvingade Chou att ta emot ett telefonsamtal från Mao medan han genomgick medicinsk behandling på sjukhuset. Chous nära anhängare, utbildningsminister Chou Jung-hsin, drevs till självmord under en storm av offentlig kritik. Och detta är bara några av de trakasserier som Chou utsattes för på sin dödsbädd.

F. Attackerade Mao någonsin Chou öppet?

S: Nej. Efter Chous död den 8 januari 1976 riktade Mao sin kampanj mot Chous juridiske efterträdare, Teng Hsiao-p'ing, som kallades en ”rehabiliterad högerman” som slagit in på en ”kapitalistisk väg”. Chous fyra moderniseringar attackerades också. Maos reaktion på Chous död ledde direkt till den stora demonstrationen på Himmelska fridens torg i Peking den 5 april 1976. Demonstranternas våldsamma handlingar, bland annat att bränna polisbilar och en militärbarack, var en direkt utmaning mot det kinesiska kommunistpartiets regim under Maos ledning. För första gången fördömdes Maos ”tankesätt” offentligt som ”kastrerande marxism-leninism”. Aktionen förebådade den revolutionära rörelse som behövdes för att störta byråkratin när deltagarna förklarade: ”Vi fruktar inte att spilla vårt blod och offra våra liv.” Efter den ungerska revolutionen hade Mao påpekat att vissa människor ”hoppades att något liknande skulle hända i Kina”. I april 1976 gjorde tusentals kineser precis det som Mao fruktade – de demonstrerade mot regeringen. Trots att Mao skoningslöst slog ner demonstranterna kommer deras trotsiga och beslutsamma anda att förbli ett spöke som hemsöker Kina, precis som *Kommunistiska manifestet* välkomnade ”spöket som hemsöker Europa”. ”Efter att Mao hade bevittnat detta spöke dog han och hamnade i det ”helvete” som historien reserverat för diktatorer och tyranner.

F. Betydde Maos död också döden för hans fraktion?

S: Maos personliga diktatur slutade på ett passande sätt, med utrensningen av hans mest trogna anhängare, Chiang Ch'ing, Chang Ch'un-ch'iao, Wang Hung-wen och Yao Wen-yuan – alla utrensade av Maos handplockade efterträdare, Hua Kuo-feng. Scenariot påminner om Chrusjtjovs utrensningar av Malenkov och Beria efter Stalins död. När man ser tillbaka på Maos politiska karriär är det obestridligt att han hade ärvt sina idéer direkt från Stalin – klassarbete, revolution i etapper, socialism i ett land och fredlig samexistens mellan kapitalism och socialism. Mao propagerade lojalt och systematiskt för Stalins ideologi under hela sitt liv, från det opportunistiska samarbetet mellan KMT och KKP till den äventyrliga väpnade kampen om makten efter nederlaget 1927. Mao följde noga Stalins exempel att utrensa hela generationen av bolsjeviker och unga revolutionärer från 1920-, 30- och 40-talen när han upprättade sin egen personkult och byråkratiska diktatur i Kina.

Mao strävade efter att bli den största stalinisten i världen. Han blev en sann Stalin i Kina, med en karaktär och metoder som var nästan identiska med sin sovjetiska hjältes. Mao försökte politiskt, om inte fysiskt, att förgöra alla som ifrågasatte hans politik eller som hade auktoritet hos massorna i egen rätt – Liu Shao-ch'i, Teng Hsiao-p'ing, Lin Piao och Chou En-lai, för att nämna några. Det är sant att Mao var en modern Ch'in Shih-huang, en kinesisk Nero, på vilken Trotskijs ord så träffande kan tillämpas:

Nero var också en produkt av sin tid. Efter hans undergång förstördes ändå hans statyer och hans namn skrapades bort överallt. Historiens hämnd är värre än hämnden från den mäktigaste generalsekreterare [eller ordförande – P'eng]. Jag dristar mig att tro att det är tröstande.³⁷

F. Varför fick Mao så mycket beröm efter sin död, både av borgerliga politiker och radikaler?

S. Borgarklassens politiker som Gerald Ford och FN:s generalsekreterare Waldheim berömde Mao eftersom han helt hade övergett världsrevolutionen till förmån för fredlig samexistens med kapitalismen. Han fördömde Sovjetunionen som socialimperialistisk och uppmanade den kapitalistiska världen att störta oktoberrevolutionens landvinningar. Det behöver inte sägas att borgarklassens politiker var förtjusta över Maos svek mot socialismen och hade inga problem med att kalla honom en ”stor ledare” och ”fredsstiftare”. Vissa trotskister missuppfattade Maos politiska historia och hävdade att han inte var stalinist. De ansåg honom vara en ”byråkratisk centrist” eftersom han sicksackade mellan en revolutionär och en antirevolutionär kurs och till slut gick så långt som att nationalisera kapitalistisk egendom och genomföra en jordbruksreform. Men Stalin genomförde liknande åtgärder i Östeuropa, och Stalin förblev utan tvekan stalinist.

Trotskisterna har alltid hävdats att Stalin var en kontrarevolutionär trots att han störtade de kapitalistiska ägandeförhållandena i Östeuropa, och det eftersom han inrättade totalitära byråkratiska diktaturer i dessa länder i konflikt med den socialistiska ekonomiska basen. Detta fungerade som en broms på utvecklingen av den östeuropeiska och den världsrevolutionen. Leon Trotskij kunde ha talat om Mao i Kina när han förutspådde omstörtningen av privat egendom i det sovjetockuperade Polen i början av andra världskriget:

Det primära politiska kriteriet är för oss inte omvandlingen av ägandeförhållandena i det eller det området, hur viktiga de i sig må vara, utan snarare förändringen i världsproletariatets medvetande och organisering, höjandet av dess förmåga att försvara tidigare erövringar och genomföra nya. Utifrån denna och enda avgörande ståndpunkt bevarar Moskvas politik i sin helhet fullständigt sin reaktionära karaktär och förblir det avgörande hindret på världsrevolutionens väg.³⁸

Lästips

Om Mao:

Gregor Benton och Lin Chun (red): [Var Mao verkligen ett monster? \(utdrag\)](#)

Martin Fahlgren: [Mao, KKP och frågan om Stalin](#)

Maurice Meisner: [Mao Zedong – Ett politiskt och intellektuellt porträtt](#)

Stuart Schram: [Mao Tse-tungs tänkande](#)

Philip Short: [Mao och kulturrevolutionen](#)

Wang Fanxi: [Den kinesiska kulturrevolutionen](#) (Wang var en ledande kinesisk trotskist)

Se även:

[Trotskij om Kina](#). Artikelsamling

Harold Isaacs: [Den kinesiska revolutionens tragedi](#) (främst om åren 1926-27)

Chen Duxiu: [Appell till alla kamrater i det kinesiska kommunistpartiet](#)

Firsov, Klehr och Haynes: [Komintern och Kinas kommunistiska parti – olika prioriteringar \(1937-43\)](#)

³⁷ Leo Trotskij: [Stalin del 2](#)

³⁸ Leo Trotskij: [Till marxismens försvar](#), artikeln ”Sovjetunionen i krig”.